Yleisten asioiden neuvosto 20.9.2022

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 20.9.2022

Tšekki esitteli puheenjohtajakautensa prioriteetit. Ukrainan tukeminen ja energiaturvallisuus ovat puheenjohtajakauden keskeisiä teemoja.

Komissio esitteli vuoden 2022 strategisen ennakointiraporttinsa sekä vuoden 2023 työohjelmansa valmistelua koskevan aiekirjeen. Tulevan työohjelman painotuksia pidettiin laajalti oikeina. Toisaalta esimerkiksi sisämarkkinoiden toimivuuden ja kilpailukyvyn parantamiselle olisi toivottu enemmän huomiota.

Neuvosto aloitti lokakuun Eurooppa-neuvoston valmistelun. Jäsenvaltiot tukivat esitettyä asialistaa, jonka aiheita ovat Ukraina, energia, talouskysymykset ja ulkosuhteet.

Neuvostossa käytiin vuosittainen horisontaalinen oikeusvaltiovuoropuhelu komission vuoden 2022 oikeusvaltiokertomuksen pohjalta. Komission mukaan monissa jäsenvaltioissa on tapahtunut myönteistä oikeusvaltiokehitystä. Unionissa on kuitenkin edelleen myös jäsenvaltioita, joissa on järjestelmätason ongelmia. Komissio on sisällyttänyt kertomukseen ensimmäistä kertaa myös suosituksia jäsenvaltioille. Komissio käyttää tarvittaessa myös muita oikeusvaltiovälineitä. Komissio kertoi antaneensa 18.9. ehdollisuusasetuksen mukaisen Unkaria koskevan neuvoston täytäntöönpanopäätösehdotuksen. Käydyssä keskustelussa komission oikeusvaltioraportti sai jäsenvaltioiden laajan tuen, ja sen koettiin edistävän oikeusvaltioperiaatteen vahvistamista. Venäjän hyökkäyssodan Ukrainassa katsottiin entisestään korostavan tarvetta puolustaa unionin yhteisiä arvoja. Oikeusvaltiovuoropuhelu jatkuu marraskuun yleisten asioiden neuvostossa viittä jäsenvaltiota (Portugali, Puola, Romania, Slovenia ja Ruotsi) koskevana maakohtaisena keskusteluna.

Neuvosto sai lyhyen tilannekatsauksen EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan (UK) suhteista. Käytetyissä puheenvuoroissa korostettiin EU:n yhtenäisyyden merkitystä ja annettiin täysi tuki komissiolle. EU jatkaa rakentavaa lähestymistapaansa. UK:n toivotaan palaavan neuvottelupöytään. Irlannin ja Pohjois-Irlannin pöytäkirjaa ei tulla avaamaan.

Neuvosto jatkoi keskustelua EU:n tulevaisuuskonferenssin jatkotoimista. Jäsenvaltiot olivat tyytyväisiä siihen, että komissio huomioi konferenssin ehdo-

tuksia tulevassa työohjelmassaan. Keskustelussa käsiteltiin myös mahdollisuuksia hyödyntää EU:n perussopimuksiin sisältyviä siirtymälausekkeita määräenemmistöpäätöksiin siirtymiseksi neuvostossa tietyillä aloilla tai tapauksissa. Jäsenvaltiot esittivät aiheesta erilaisia näkemyksiä. Perusteellisempi jatkokeskustelu aiheesta sai kuitenkin tukea.

Suomea edusti kokouksessa eurooppaministeri Tytti Tuppurainen.

- A-kohtien hyväksyminen

Hyväksyttiin asiakirjojen 12433/22 (pl. kohta 30) ja 12434/22 mukaisesti.

- Tšekin puheenjohtajakauden prioriteetit

Puheenjohtaja (Tšekin eurooppaministeri Mikulas Bek) esitteli julkisessa asiakohdassa Tšekin puheenjohtajakauden prioriteetit. Ukrainan tukeminen ja energiaturvallisuus ovat puheenjohtajakauden keskeisiä teemoja. Lisäksi Euroopan turvallisuus- ja puolustusvalmiuksien vahvistaminen sekä Euroopan talouden ja demokraattisten instituutioiden resilienssin (ml. kyberturvallisuus) vahvistaminen ovat puheenjohtajalle tärkeitä. Yleisten asioiden neuvoston syksyn aiheista puheenjohtaja nosti esille myös laajentumisen sekä EU:n suhteet Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

Komissio (varapuheenjohtaja Šefčovič) ilmaisi tukensa esitetyille prioriteeteille nostaen esille muun muassa ruokaturvan, laajentumisen sekä yhteistyön kumppanien kanssa.

Asiakohdassa ei käyty keskustelua.

- Lainsäädäntötyön suunnittelu
a) Vuotuinen ennakointiraportti
b) Aiekirje

Komissio (varapuheenjohtaja Šefčovič) esitteli kesäkuussa 2022 julkaistua strategista ennakointiraporttia sekä komission puheenjohtaja von der Leyenin 14.9.2022 unionin tilaa käsitelleen puheen yhteydessä julkaistua aiekirjettä koskien komission vuoden 2023 työohjelmaa. Ennakointiraportissa korostuvat vihreän ja digitaalisen siirtymän keskinäiset kytkökset uudessa geopoliittisessa ympäristössä. Eri sektoreiden resilienssin vahvistaminen on tärkeää. Aiekirje sisältää myös useita Euroopan tulevaisuuskonferenssin ehdotuksiin liittyviä aloitteita.

Puheenvuoroissaan jäsenvaltiot korostivat Ukrainan tukemisen keskeisyyttä EU:n tulevassa toiminnassa sekä Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamien kielteisten vaikutusten lieventämistä eurooppalaisille kuluttajille, yrityksille ja teollisuudelle. Jäsenmaat nostivat esille itselleen tärkeitä kokonaisuuksia. Esille nostettiin muun muassa Schengen-alueen laajentaminen, pienten ja keskisuurten yritysten toimintamahdollisuuksien tukeminen sekä kriittisten raaka-aineiden saatavuuden turvaaminen. Sisämarkkinoiden toimivuuden ja kilpailukyvyn parantamiseen sekä EU:n demografian haasteisiin vastaamiseen toivottiin enemmän huomiota.

Suomi tuki komission puheenjohtaja von der Leyenin vahvoja viestejä solidaarisuudesta Ukrainaa

kohtaan ja demokratian puolustamisesta. On jatkettava tukea Ukrainalle kaikissa muodoissaan ja lisättävä painetta Venäjää kohtaan. Yhtenäisyyttä tarvitaan myös Venäjän energiakiristykseen vastaamisessa. On oltava valmiita poikkeuksellisiin, väliaikaisiin toimiin energian hintojen alentamiseksi. Von der Leyen kiinnitti perustellusti huomiota myös energiayhtiöiden likviditeettiongelmiin. Komission työssä markkinavalvontaviranomaisten kanssa vakuussääntöjen muuttamiseksi ja päivänsisäisen hintavaihtelun rajoittamiseksi tulisi edetä nopeasti. Lopulta ainoa kestävä tie ulos energiakriisistä on panostaa voimakkaasti uusiutuvaan ja päästöttömään energiatuotantoon, yhteisiin eurooppalaisiin siirtoverkkoihin ja varastointiteknologioihin. On hyvä, että von der Leyenin korosti kauppapolitiikan ja kumppanuuksien merkitystä uusien riippuvuuksien välttämisessä. Myös sisämarkkinoiden koko potentiaali on valjastettava käyttöön ja varmistettava kilpailukykyinen toimintaympäristö erityisesti palvelusektorilla. Huomiota on kiinnitettävä myös digitaalisten järjestelmien haavoittuvuuksiin ja kyberturvallisuuteen. On hyvä, että komissio vie työohjelmassaan eteenpäin kansalaisten tulevaisuuskonferenssissa tekemiä ehdotuksia ja on vahvasti sitoutunut oikeusvaltioperiaatteen turvaamiseen. Suomi ei pidä EU:n perussopimusmuutoksia tällä hetkellä ajankohtaisena. EU:n toimintaa tulee tehostaa nykyisten perussopimusten puitteissa. Tarvitaan johtajuutta ja poliittista tahtoa.

Komissio vakuutti tuntevansa hyvin energiayritysten likviditeettihaasteet ja etsivänsä niihin ratkaisuja.

Puheenjohtaja totesi koostavansa keskustelun pohjalta vastauskirjeen komissiolle.

- Lokakuun Eurooppa-neuvoston valmistelu: selityksin varustettu esityslistaehdotus

Puheenjohtaja esitteli lokakuun Eurooppa-neuvoston aiheet, joita ovat Ukraina, energia, talouskysymykset ja ulkosuhteet.

Komissio korosti Ukrainan tukemisen ja EU:n yhtenäisyyden merkitystä. Pakotteet ovat tulleet jäädäkseen. Energian osalta komissio viittasi edellisviikon aloitteisiinsa, joiden toivoo tulevan hyväksytyiksi 30.9. energianeuvostossa. Pieniä ja keskisuuria yrityksiä on tuettava (Befit). Keskusteluja talouden ohjausjärjestelmän kehittämisestä tullaan jatkamaan.

Keskustelussa käytiin täysi pöytäkierros. Jäsenvaltiot antoivat tukea esitetyille asiakohdille. Lokakuun alun epävirallinen päämieskokous Prahassa tarjoaa mahdollisuuden pohjustaa virallisen huippukokouksen keskusteluja.

Ukrainaa pidettiin tärkeimpänä prioriteettina agendalla. Komission aloitteita Ukrainan sisämarkkinoille ja roaming-säätelyn piiriin pääsemisestä kiiteltiin. EU:n yhtenäisyyden ja solidaarisuuden merkitystä korostettiin. Taloudellisen tuen myöntämisen etenemisestä toivottiin lisätietoja. Jälleenrakennus nousi esille useissa puheenvuoroissa. Komissiolta toivottiin lisätietoa aiheesta. Esille nostettiin myös 25.10. Berliinissä pidettävä jälleenrakennuskonferenssi. Osa jäsenmaista peräänkuulutti lisäpakotteita. Esille nostettiin myös nykyisten pakotteiden tehokas toimeenpano ja porsaanreikien tukkiminen.

Energian osalta pidettiin tärkeänä vastata lyhyen aikavälin haasteisiin ja monipuolistaa Euroopan energiatarjontaa. Komission esitykset saivat paljon kiitosta ja niiden nopeaa hyväksymistä pidettiin tärkeänä. Päämiesten tulisi antaa ohjausta suurissa linjakysymyksissä. Puheenvuoroissa korostettiin solidaarisuuden ja keskinäisriippuvuuden merkitystä. Hyötyjä tulisi löytyä kaikille maille. Lyhyen aikavälin toimien kiireellisyydestä huolimatta ei saa unohtaa pitkän aikavälin tahtotilaa ja sitoumuksia

fossiilisesta energiasta luopumiseksi. Sähkön ja kaasun hinnan erottamista (de-coupling) tuettiin.

Talouden osalta puheenvuoroissa toistui tarve tukea heikoimmassa asemassa olevia eurooppalaisia henkilöitä ja yrityksiä. Tuen osalta korostettiin maakohtaisia erityispiirteitä sekä joustavuuden tarvetta. Solidaarisuuden osoittaminen on tärkeää.

Ulkosuhteiden osalta EU–ASEAN-suhteesta keskustelua ja strategista Kiina-keskustelua pidettiin tärkeinä. COP27- ja monimuotoisuuskokousten osalta pidettiin tärkeänä kunnianhimoista lähestymistapaa. Myös Euroopan lähialueen käsittelemistä toivottiin.

Suomi piti selvänä, että Ukraina, energia ja talous ovat asialistan kärjessä lokakuussa. On jatkettava Ukrainan tukemista ja oltava valmiita kiristämään sanktioita entisestään. Venäjän energiakiristykseen on vastattava yhtenäisesti ja määrätietoisesti. Tarvitaan poikkeuksellisia, yhteisiä toimia energian hinnan alentamiseksi. Suomi tarkastelee avoimin mielin komission tekemiä ehdotuksia. Tarvitaan myös pikaisia toimia energiayhtiöiden likviditeettiongelmiin vastaamiseksi. On tärkeää, että Eurooppa-neuvoston jäsenet keskustelevat taloustilanteesta ja siitä, miten jäsenvaltiot tukevat kotitalouksia ja yrityksiä. Suomessa on toteutettu useita toimia ostovoiman turvaamiseksi, sähkön hinnan voimakkaan nousun kompensoimiseksi kotitalouksille ja kestävän kasvun edellytysten vahvistamiseksi. Keskeistä on välttää kielteisiä vaikutuksia vihreään siirtymään, päästökauppaan ja energian toimitusvarmuuteen.

- Vuotuinen oikeusvaltiovuoropuhelu: horisontaalinen keskustelu

Puheenjohtaja korosti oikeusvaltioperiaatteen merkitystä EU:n toiminnan kulmakivenä. Sota Euroopassa on tehnyt yhteiset arvot ajankohtaisemmiksi kuin koskaan ennen.

Komissio (komissaari Reynders) korosti avoimen ja rakentavan oikeusvaltiovuoropuhelun merkitystä. Oikeusvaltiokertomus perustuu faktoille sekä objektiivisuuden, syrjimättömyyden ja jäsenvaltioiden tasavertaisen kohtelun periaatteille. Komissio kiitti jäsenvaltioita aktiivisesta osallistumisesta kertomuksen laadintaan. Kertomukseen on sisällytetty ensimmäistä kertaa kullekin jäsenvaltiolle suosituksia, joiden tarkoituksena on auttaa jäsenvaltioita oikeusvaltioperiaatteen turvaamisessa ja kannustaa uudistuksiin. Oikeusvaltiokertomuksessa huomioidaan kansallisten järjestelmien erityispiirteet.

Komissio esitteli lyhyesti oikeusvaltioraporttinsa päähavaintoja. Monissa jäsenvaltioissa voidaan katsoa tapahtuneen myönteistä oikeusvaltiokehitystä. Uudistuksia on jatkettu muun muassa tuomarineuvostojen riippumattomuuden vahvistamiseksi, tuomioistuinlaitoksen digitalisaation edistämiseksi sekä tuomioistuinlaitosten tehokkuuden ja resilienssin turvaamiseksi. Edelleen löytyy kuitenkin kehitettävää. Joissakin jäsenvaltioissa on edelleen järjestelmätason haasteita. Muun muassa tuomioistuinten korkean tason virkoja koskevat nimitysmenettelyt ja syyttäjälaitoksen riippumattomuus herättävät edelleen huolta. Lähes kaikilla jäsenvaltioilla on korruptiontorjuntastrategia. On tärkeää, että nämä strategiat pannaan täytäntöön ja johtavat toimiin. Ongelmia liittyy edelleen korruptiontutkinnan tehokkuuteen, intressiristiriitoihin, pyöröovi-ilmiöön ja korkean tason korruptioon. Komissio tulee päivittämään toimia korruptioon vastaamiseksi. Tiedotusvälineiden moniarvoisuutta ja vapautta koskeva kertomuksen osa kattoi ensimmäistä kertaa myös julkiset tiedotusvälineet. Toimittajien suojelu vaatii lisätoimia. Komissio nosti tässä yhteydessä esille myös mediavapaussäädöstä koskevan ehdotuksensa. Kertomuksessa kiinnitetään huomiota myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanoon. EU-oikeuden etusijaa koskevat huolet ovat edelleen ajankohtaisia. Useissa jäsenvaltioissa on toteutettu toimia kansalaisjärjestöjen tilanteen parantamiseksi. Joissakin

jäsenvaltioissa on yhä muun muassa niiden rahoitukseen liittyviä huolia.

Komissio totesi hyödyntävänsä kaikkia käytettävissä olevia oikeusvaltiovälineitä. Kertomuksessa esitetyistä kysymyksistä on vireillä myös komission käynnistämiä rikkomusmenettelyjä. Komissio kiitti puheenjohtajamaata siitä, että SEU 7 artiklan mukaiset menettelyt ovat yleisten asioiden neuvoston syksyn asialistalla. Komissio kertoi myös antaneensa ehdollisuusasetuksen mukaisen Unkaria koskevan neuvoston täytäntöönpanopäätösehdotuksen 18.9.2022.

Käydyssä keskustelussa komission oikeusvaltiokertomus sai jäsenvaltioiden laajan tuen, ja sen koettiin edistävän oikeusvaltioperiaatteen vahvistamista. Venäjän hyökkäyssodan Ukrainassa katsottiin entisestään korostavan tarvetta puolustaa unionin yhteisiä arvoja. Komission oikeusvaltiokertomuksen katsottiin muodostavan yhteisen lähtökohdan oikeusvaltioperiaatetta koskeville keskusteluille ja mahdollistavan jäsenvaltioiden kokemusten ja parhaiden käytäntöjen jakamisen. Se asettaa tavoitteita ja tunnistaa yleisiä kehityssuuntia. Parantamisen varaa on aina. Jäsenvaltiokohtaisten suositusten nähtiin tuovan keskusteluun lisää konkretiaa. Suositusten toteutumista tulisi seurata. Esille nostettiin muun muassa tuomioistuinlaitoksen tehokkuuteen ja digitalisaatioon, korruption vastaiseen työhön, tiedotusvälineiden vapauteen ja toimittajien suojeluun, disinformaation torjuntaan sekä kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksiin liittyviä kysymyksiä. Tarvetta hyödyntää kaikkia oikeusvaltiovälineitä, mukaan lukien SEU 7 artiklan ja ehdollisuusasetuksen mukaiset menettelyt, sekä varmistaa objektiivisuus, syrjimättömyys ja jäsenvaltioiden yhdenvertainen kohtelu korostettiin.

Suomi piti rohkaisevana, että komission mukaan monissa jäsenvaltioissa on tapahtunut myönteistä oikeusvaltiokehitystä. Samaan aikaan unionissa on edelleen jäsenvaltioita, joissa on järjestelmätason ongelmia. Lisätyötä tarvitaan. Oikeusvaltiokertomus tarjoaa objektiivisen ja tietoon perustuvan arvion jäsenvaltioiden toimista ja toimii sellaisenaan ennaltaehkäisevänä välineenä. Jäsenvaltiokohtaiset suositukset tarjoavat kannustusta ja ohjeistusta jäsenvaltioille niiden kehittäessä oikeusvaltioperiaatteen toteutumista. Suomelle osoitettujen suositusten osalta ollaan hyvällä polulla tuomioistuinlaitoksen tehokkuuden parantamisessa, julkisuuslain uudistuksessa ja korruptiontorjuntatoimissa, mutta lisää työtä tarvitaan edelleen. Suositukset otetaan huomioon kansallisissa prosesseissa. Oikeusvaltioperiaatteen ja yhteisten arvojen turvaaminen edellyttävät jatkuvaa työtä. Venäjän hyökkäyssodan myötä tämä työ on entistäkin tärkeämpää. On tärkeää jatkaa säännöllistä ja avointa poliittista oikeusvaltiovuoropuhelua. Komission oikeusvaltiokertomus tarjoaa vahvan pohjan tälle vuoropuhelulle.

Komissio kiitti jäsenvaltioita vuoropuhelusta. Parhaiden käytäntöjen jakaminen on hyödyllistä, sillä jäsenvaltiot kohtaavat usein samansuuntaisia haasteita. Oikeusvaltiokertomuksen avulla on mahdollista ehkäistä havaittujen ongelmien paheneminen. Suosituksia varten tarvitaan asianmukainen ja tehokas seuranta. Komissio on valmis auttamaan jäsenvaltioita suositusten täytäntöönpanoa koskevassa työssä ja kannustaa hyödyntämään oikeusvaltiokertomusta pohjana myös kansallisissa keskusteluissa. Tavoitteena on luoda ja vahvistaa yhteistä EU:n laajuista oikeusvaltiokulttuuria.

Puheenjohtaja veti keskustelun yhteen toteamalla, että yleisten asioiden neuvosto kävi komission oikeusvaltiokertomuksen pohjalta horisontaalisen keskustelun yleisestä oikeusvaltiokehityksestä unionissa. Neuvosto jatkaa marraskuussa oikeusvaltiovuoropuhelun maakohtaisia keskusteluja. Käsittelyvuorossa ovat oikeusvaltiokertomuksen Portugalia, Puolaa, Romaniaa, Ruotsia ja Sloveniaa koskevat maakohtaiset luvut.

- Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan (UK) suhteet

Komissio (varapuheenjohtaja Šefčovič) antoi lyhyen tilannekatsauksen. Lontoossa on alkanut uusi aikakausi uuden pääministerin ja uuden kuninkaan myötä. UK:n pääministerin vaihdos ei vaikuta EU:n lähestymistapaan. EU:n ovi on auki keskustelulle Irlantia ja Pohjois-Irlantia koskevan pöytäkirjan sisällä. Pöytäkirjaa ei neuvotella uudestaan. EU toivoo, että UK palaa neuvottelupöytään ratkaisujen löytämiseksi pöytäkirjan sisältä. Kaikkiin vaihtoehtoihin on kuitenkin varauduttava. Jos UK valitsee vastakkainasettelun, on selvää, että sillä on seurauksensa. EU:n käynnistämät rikkomusmenettelyt liittyvät siihen, ettei UK ole täytäntöönpannut pöytäkirjaa sovitusti. Komissio harkitsee seuraavia askelia. Komissio korosti EU:n yhtenäisyyden merkitystä.

Käytetyissä puheenvuoroissa annettiin tuki komissiolle. Pöytäkirjaa ei tule neuvotella uudelleen. UK:n tulee kunnioittaa sitoumuksiaan. Pöytäkirjassa on riittävästi joustoa, jos tahtoa on. Toivottavasti UK:n uusi hallitus ymmärtää tämän mahdollisuuden. EU:n vahvuus on yhtenäisyydessä. EU:n vastauksen yksipuolisiin toimiin tulee olla oikeasuhteinen mutta luja. Komissiota kiitettiin myös yhteydenpidosta Pohjois-Irlannin sidosryhmiin. Lisäksi esille nostettiin Gibraltarin neuvottelut.

Komissio totesi avainkysymyksen olevan, onko UK:lla tarpeeksi poliittista tahtoa olla rakentava ja etsiä ratkaisuja. Ratkaisut löytyvät, jos tahtoa on. Sisämarkkinoiden suojelu on tärkeää.

Puheenjohtaja veti keskustelun yhteen. Voidaan tarjota rakentavia ja käytännöllisiä ratkaisuja, mutta pöytäkirjaa ei neuvotella uudestaan. Tarvitaan yhtenäinen ja luja reaktio UK:n mahdollisiin yksipuolisiin toimiin.

- Euroopan tulevaisuuskonferenssin jatkotoimet

Neuvosto jatkoi keskustelua Euroopan tulevaisuuskonferenssin jatkotoimista. Esillä olivat etenkin komission puheenjohtajan 14.9.2022 unionin tilaa käsitelleessä puheessa ja komission aiekirjeessä esille nostetut aloitteet sekä kysymys EU:n perussopimuksiin sisältyvien siirtymälausekkeiden (passerelle) hyödyntämisestä määräenemmistöpäätösten lisäämiseksi neuvostossa. Puheenjohtaja totesi työn jatkuvan myös neuvoston omien jatkotoimien tarkastelemiseksi. Euroopan parlamentin kesäkuussa 2022 hyväksymä päätöslauselma konventin ehdottamisesta perussopimusten tarkistamiseksi on esillä lokakuun yleisten asioiden neuvostossa.

Komissio (varapuheenjohtajat Šefčovič ja Šuica) totesi, että sen tuleva työohjelma sisältää yli tusinan uusia aloitteita, jotka kytkeytyvät tulevaisuuskonferenssin ehdotuksiin. Mukana on muun muassa uusi mielentervettä koskeva aloite. Komissio aikoo jatkossa järjestää kansalaispaneeleja keskeisiä aloitteita valmistellessaan. ”Kerro mielipiteesi” -nettisivustoa kehitetään, jotta se tarjoaisi keskitetyn kanavan kaikkiin komission tarjoamiin osallistumistyökaluihin. Komission puheenjohtaja von der Leyen totesi 14.9. puheessaan, että sukupolvien välinen solidaarisuus tulisi kirjata EU:n perussopimuksiin. Tämä solidaarisuus valtavirtaistetaan myös kaikkiin komission uusiin aloitteisiin. Joulukuussa kansalaisille järjestettävä seurantatilaisuus konferenssin jatkotyön etenemisestä on tärkeä. Komissio pitää tärkeänä myös määräenemmistöpäätösten lisäämistä neuvostossa verotuksen, energian sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla (erityisesti sanktiot ja ihmisoikeudet).

Käydyssä keskustelussa jäsenvaltiot ilmaisivat laajasti tyytyväisyytensä siihen, että komissio huomioi konferenssin ehdotuksia tulevassa työohjelmassaan. Myös komission suunnitelmia kansalaisten osallistumismahdollisuuksien vahvistamiseksi kiiteltiin. Esille tuotiin myös huolia kansalaispaneelien edustavuuteen liittyen. Tulisi analysoida konferenssin kansalaispaneeleista saadut opetukset ja kehittää

myös jo olemassa olevia osallistumistyökaluja. Kansalaisille järjestettävää seurantatilaisuutta pidettiin tärkeänä. Työtä tulee jatkaa myös neuvoston omien jatkotoimien osalta. Huomiota kiinnitettiin avoimuuden lisäämiseen ja parempaan viestintään. Esille tuotiin myös, että joitain konferenssin ehdotuksista toteutetaan jo kansallisella tasolla (esim. pääsy päivähoitoon).

Jäsenvaltiot esittivät erilaisia näkemyksiä mahdollisuudesta hyödyntää siirtymälausekkeita määräenemmistöpäätöksiin siirtymiseksi neuvostossa tietyillä aloilla tai tapauksissa. Monet totesivat olevansa valmiita tarkastelemaan asiaa ainakin joillain alueilla tai tapauksissa. Perusteellisempaa jatkokeskustelua ja analyysia aiheesta pidettiin tarpeellisena. Esille tuotiin, että niissä asioissa, joissa yksimielisyyttä edellytetään, on kyse sensitiivisistä, kansallista suvereniteettia lähellä olevista asioista. Mikä tahansa asiaa koskeva ehdotus vaatisi perusteellista keskustelua. Tulisi tarkastella yksityiskohtaisemmin niitä aloja ja tapauksia, joissa määräenemmistöpäätösten käyttö voisi olla realistista ja voisi tehostaa EU:n toimintaa. Samalla on huomioitava, että yksimielisesti tehdyt päätökset ovat usein vahvempia kuin määräenemmistöpäätökset. Huomiota tulisi kiinnittää myös päätösten tehokkaaseen toimeenpanoon.

Muutamat jäsenvaltiot suhtautuivat ajatukseen määräenemmistöpäätösten lisäämisestä neuvostossa hyvin varauksellisesti. Niiden mukaan siirtyminen määräenemmistöpäätöksiin asioissa, jotka nyt edellyttävät yksimielisyyttä, heikentäisi unionin yhtenäisyyttä ja pyrkimystä etsiä yhteisiä ratkaisuja, joissa huomioidaan kaikkien jäsenvaltioiden intressit.

Osa jäsenvaltioista totesi olevansa valmis tarkastelemaan määräenemmistöpäätösten lisäämistä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) alalla. Esimerkkeinä mainittiin sanktiot, ihmisoikeudet ja siviilikriisinhallinta. Esille nostettiin, että huomiota tulee kiinnittää myös niihin perussopimuksissa määriteltyihin tapauksiin (SEU 31(2)), joissa määräenemmistöpäätösten käyttäminen YUTP:n alalla olisi jo nyt mahdollista. Myös mahdollisuutta hyödyntää ns. rakentavaa pidättäytymistä tulisi tarkastella.

Osa suhtautui määräenemmistöpäätösten lisäämiseen YUTP:n alalla varauksellisesti. Se voisi heikentää unionin ulkoista toimintaa ja yhtenäisyyttä ja johtaa tilanteisiin, joissa EU on tehokas päätöksenteossa muttei päätösten toimeenpanossa. Yksimielisyyden ja konsensuksen kulttuuria YUTP:n alalla pidettiin tärkeänä, jotta kaikkien jäsenvaltioiden intressit tulevat huomioitua. Huomiota kiinnitettiin myös siihen, että merkittävistä pakotepaketeista on onnistuttu päättämään yksimielisesti.

Muutama jäsenvaltio nosti esille myös määräenemmistöpäätösten lisäämisen verotuksen alalla, syrjimättömyysasioissa tai työllisyyden, sosiaalisen suojelun ja ympäristön alalla.

Keskustelussa korostettiin, että konferenssin jatkotyössä tulisi keskittyä ehdotuksiin, jotka olisivat toteutettavissa EU:n nykyisten perussopimusten puitteissa. Laajalti katsottiin, etteivät perussopimusmuutokset ole tällä hetkellä ajankohtaisia. Valtaosa konferenssin ehdotuksista (arviolta 95%) olisi toteutettavissa nykyisten perussopimusten puitteissa. Konventti veisi huomiota, aikaa ja energiaa kansalaisten todellisiin huolenaiheisiin vastaamiselta (ml. Venäjän hyökkäyssota ja sen seuraukset, energiakriisi, taloudellinen tilanne) ja olisi tämänhetkisessä tilanteessa hankalasti selitettävissä kansalaisille. Esille nostettiin myös prosessiin liittyvät epävarmuudet ja riskit. Nykyisten perussopimusten todettiin sisältävän käyttämätöntä potentiaalia. Myös sukupolvien välinen solidaarisuus on kirjattu perussopimuksiin. Toimielinten välistä tasapainoa ei tule muuttaa, eikä kansalaisten ehdotuksia tule instrumentalisoida palvelemaan tiettyjä institutionaalisia tavoitteita. Juuri nyt tulisi vaalia EU:n yhtenäisyyttä.

Monet jäsenvaltiot totesivat suhtautuvansa periaatteessa avoimesti perussopimusten avaamiseen myöhemmin, jos se olisi tarpeen, jos siitä sovittaisiin yhdessä ja jos se vahvistaisi EU:ta ja toisi selkeitä hyötyjä kansalaisille. Esille nostettiin, että institutionaalisia uudistuksia tarvitaan ennen unionin laajentumista. Ajan/tilanteen tulisi kuitenkin olla parempi ja tarkasteltavien perussopimusmuutosten tarkkaan harkittuja. Perussopimusten muuttaminen ei ole tavoite itsessään.

Suomi totesi tavoitteenaan olevan vahvempi ja tehokkaampi EU. Osana tätä on varmistettava, että neuvosto kykenee tehokkaaseen päätöksentekoon. Tarvitaan perusteellisempaa keskustelua aiheesta. On tärkeää kiinnittää huomiota perussopimusten jo sisältämiin mahdollisuuksiin ja osoittaa, että kansalaisten ehdotukset otetaan vakavasti. Suomi tukee määräenemmistöpäätösten lisäämistä yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, esimerkiksi pakotteiden, ihmisoikeuksien ja siviilikriisinhallinnan alalla. Suhtaudumme myönteisesti myös määräenemmistöpäätöksentekoon siirtymiseen syrjimättömyysasioissa. Suomi on valmis tapauskohtaisesti tarkastelemaan määräenemmistöpäätöksenteon laajentamista neuvostossa. On hyvä, että komissio huomioi tulevaisuuskonferenssin ehdotuksia tulevassa työohjelmassaan. Neuvoston omien jatkotoimien osalta huomiota tulisi kiinnittää avoimuuden lisäämiseen ja parempaan viestintään.

Komissio (varapuheenjohtajat Šefčovič ja Šuica) totesi olevansa aina niiden puolella, jotka haluavat uudistaa unionia. Tämä koskee myös perussopimusmuutoksia, jos ne ovat tarpeen. EU:n toimintaa tulee kehittää, myös tulevia laajentumisia silmällä pitäen. Valtaosa konferenssin ehdotuksista olisi toteutettavissa nykyisten perussopimusten puitteissa. Komission 18.10. hyväksyttävä työohjelma vuodelle 2023 voi osaltaan toimia pohjana seurantatilaisuuden keskusteluissa. On tärkeää osoittaa kansalaisille, että heidän ajatuksensa ja huolensa on kuultu.

Puheenjohtaja totesi, että seurantatilaisuus kansalaisille on tarkoitus järjestää 2.12. Brysselissä hybriditilaisuutena. Tavoitteena on informatiivinen ja interaktiivinen tapahtuma. Euroopan parlamentin ehdotukseen palataan lokakuun neuvostossa. Siirtymälausekkeiden mahdollisen käytön osalta peräänkuulutettiin perusteellisempaa analyysia ja keskustelua. Myös muita perussopimuksiin sisältyviä joustoja tulisi tarkastella.

- Muut asiat

Ei muita asioita.

Suomen edustajat
Ministeri Tuppurainen ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
12431/22

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite